

Yerel Halkın Turizmin Etkilerine Yönelik Tutumunda Aidiyet Duygusu ve Yaşam Tatmininin Rolü

Reyhan ARSLAN AYAZLAR (*)

Gökhan AYAZLAR (**)

Öz: Bu çalışmanın amacı turistik bir destinasyonda yaşayan yerel halkın aidiyet duygusunun turizmin etkilerine yönelik tutumuna olan etkisi ile yerel halkın bu tutumunun onların yaşam tatminine olan etkisini test etmektir. Bu amaca yönelik olarak Kasım-Aralık, 2015 yılında Didim’de yaşayan 410 katılımcıdan elde edilen veri yapısal eşitlik modellemesi ile analiz edilmiştir. Bulgulara göre yerel halkın aidiyet duygusu turizmin olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik tutumda önemli bir belirleyicidir. Ekonomik, sosyokültürel ve çevresel düzeylerde ele alınan bu tutumların hepsinde anlamlı bir etki söz konusudur. Turizmin olumlu ve olumsuz etkileri ile yerel halkın yaşam tatmini arasında da belirlene etkiler araştırmanın diğer bulguları arasında yer almaktadır. Olumlu etkilerden ekonomik ve sosyokültürel etki yerel halkın yaşam tatminine etki ederken, olumsuz etkilerden yalnızca ekonomik etki ile yaşam tatmini arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizmin etkileri, yaşam tatmini, aidiyet, yerel halk

The Role of Sense of Belonging and Life Satisfaction on Local People’s Attitude towards Tourism Effects

Abstract: This research aims to examine the effect of sense of belonging on tourism and the effects of local people who live in a touristic destination. It also aims to evaluate the effect of this attitude of local people on their life satisfaction. The data gathered from 410 participants at November-December period, 2015 in Didim was tested with structural equation modelling. According to the results, the sense of belonging of local people is an important determinant towards the positive and negative tourism effects. There are significant effects of all attitudes of local people which are taken at economic, sociocultural and environmental levels. One of the other results of this study is the relationship between positive and negative tourism effects and local people’s life satisfaction. Positive economic and sociocultural effects had an affect on local people’s life satisfaction whereas a significant relationship between only negative economic tourism effect and life satisfaction was found.

Keywords: Tourism effects, life satisfaction, sense of belonging, local people

Makale Geliş Tarihi: 23.06.2016

Makale Kabul Tarihi: 23.12.2016

**) Yrd.Doç.Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Turizm Fakültesi Konaklama İşletmeciliği Bölümü (e-posta: reyhanayazlar@gmail.com)

**) Yrd.Doç.Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Turizm Fakültesi Seyahat İşletmeciliği Bölümü (e-posta: gokhanayazlar@gmail.com)

I. Giriş

Turizm endüstrisinin temel paydaşlarından biri olan yerel halkın turizme yönelik algısı ve tutumu çekim yerindeki turistik gelişim açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu anlamda turizmin yerel halk üzerindeki etkileri uzun bir süredir akademik araştırmalara konu olmaktadır. Söz konusu araştırmalar yerel halkın turizm algısında turizmin etkilerinin önemli bir role sahip olduğunu desteklemektedir (Akis, Peristianis ve Warner, 1996; Lankford, 1994; McCool ve Martin, 1994; Besculides, Lee ve McCormick, 2002; Long, Perdue ve Allen, 1990; Tosun 2002). Bu etkiler alan yazında ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkiler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bununla birlikte sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik etkilerin birleştirildiği çalışmalar da yer almaktadır (Kuvan ve Akan, 2005; Choi, 2013; An ve Liu, 2014; Stylidis, Biran, Sit ve Svizas, 2014; Garcia, Vazquez ve Marcia, 2015). Bu konuda ulusal alan yazın incelendiğinde Alanya ve Gazipaşa (Tayfun ve Kılıçlar, 2004), Antalya (Kuvan ve Akan, 2005), Bursa (Akova, 2006; Eren ve Aypek, 2012), Van (Alaeddinoğlu, 2007), Bodrum (Cengiz ve Kırkibir, 2007), Kuşadası (Çalışkan ve Tütüncü, 2008), Tokat (Ayaz, Artuğer ve Türkmen, 2009), Afyon (Kervankıran, 2011), Ürgüp (Keskin ve Çontu, 2011), Isparta (Doğan ve Üngüren, 2012), Konya (Bilim ve Özer, 2013), Dalyan (Türker ve Türker, 2014), Mardin (Toprak, 2015) ve Marmaris (Ayazlar, 2016) olmak üzere gerek turistik anlamda iyi bilinen çekim yerleri gerekse turistik olarak ikinci planda kalan çekim yerleri olmak üzere çeşitli yer ve zamanlarda yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tutumlarının araştırıldığı çalışmalara rastlanılmaktadır.

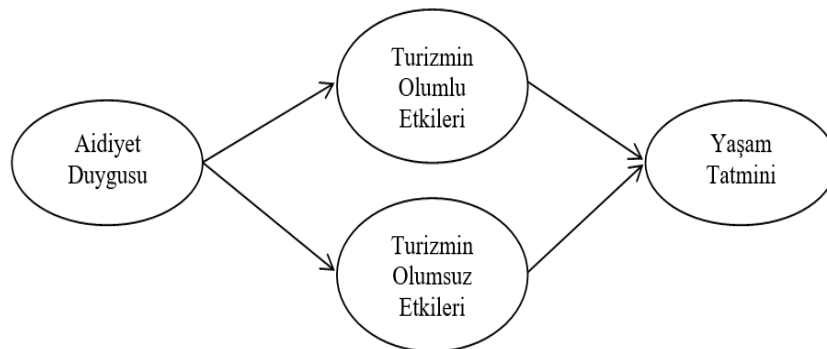
Kim, Uysal ve Sirgy'e (2013: 527) göre bir bölge turistik bir çekim yerine dönüştüğünde burada yaşayan yerel halk turizm hareketlerinden etkilenmeye başlamaktadır. Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik olarak geliştirdiği tutumlar çok sayıda araştırmanın (Nunkoo ve Gürsoy, 2012; Nunkoo ve Ramkinssoon, 2010; Vargas-Sanchez, Porras-Bueno ve Plaza-Mejina, 2009; Stylidis vd, 2014) odaklandığı konular arasında yer almaktadır. Bununla birlikte yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algılarının yaşam tatminine etkisinin incelendiği sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Ko ve Stewart, 2002; Andereck ve Nyaupane, 2011; Kim vd, 2013). Ko ve Stewart'a (2002: 522) göre bir çekim yerinde turizme bağlı ekonominin sürdürülebilmesi için yerel halkın bu sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Yerel halk ile turist arasındaki etkileşimin sıklığı göz önünde bulundurulduğunda yerel halkın nazik bir şekilde etkileşime girmeye istekli olması çekim yerindeki turizmin başarısı açısından elzemdir. Dolayısıyla yerel halkın turizme yönelik tutum ve algıları ile bunların yaşam kalitelerinin üzerindeki etkileri sürekli olarak değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Alan yazın değerlendirmesinde yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algılarında birtakım öncül unsurların etkisinin ortaya konduğu çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir. Sağlanan kişisel faydalar (Ko ve Stewart, 2002), sosyal değişim teorisi (Jurovski ve Gürsoy, 2004), sosyal kimlik (Palmer vd., 2013), bölge imajı (Stylidis vd., 2014) ve bölge kimliği (Wang ve Chen, 2015) yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tutumlarını belirleyen öncül kavramlar olarak araştırmacılar tarafından çalışılmıştır. Bununla birlikte toplumdaki aidiyet duygusunun turizmin etkilerini algılamadaki etkisi üzerinde daha az durulması ulusal alan yazında ise bu bağlamda bir çalışmanın yapılmamış olması dikkat

çekicidir. McCool ve Martin'e (1994: 29) göre yerel halkın yaşadığı bölgeye aidiyet hissetmesi yaşam tatminlerinin önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Yerel halkta aidiyet duygusunu ve yerel halkın bundan nasıl etkilendiğini anlamak toplum temelli bir turizmin planlamasında ve gelişiminde önemli bir bakış açısı olacaktır. Um ve Crompton (1987:28) yerel halkın aidiyet duygu seviyesi ile turizme yönelik tutumların farklılaştığına dikkat çekmektedir. Benzer biçimde McCool ve Martin (1994:31) yerel halkın aidiyet duygusu ile turizme yönelik geliştirdiği tutumlarda doğrusal bir ilişki olduğunu bulguları arasında göstermektedir. Jurowski, Uysal ve Williams (1997: 7) ise yerel halkın aidiyet duygusu ile turizme yönelik geliştirilen tutumları, turizmin etkilerinin ekonomik, sosyal ve çevresel düzeyde farklı gelişebileceğini dolayısıyla bu üç alt boyutuyla ele alınması gerektiğini belirtmektedirler. Sonraki araştırmacılar da (Gu ve Ryan, 2008) yerel halkın aidiyet duygusu ile turizmin etkilerine yönelik tutumları incelemiştir. Bununla birlikte aidiyet duygusuna ulusal alan yazında yeterince yer verilmediğine yönelik olarak bir eleştiri yapılabilir. Ulusal alan yazında aidiyet duygusunun turistler düzeyinde (Bezirgan ve Koç, 2014; Sağlık ve Türkeri, 2015) ve çalışanlar düzeyinde (Asanakutlu, 2006) ele alındığı çalışmalar bulunmakla birlikte yerel halk düzeyinde incelenmemiştir. Bu çalışmanın amacı yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algısı üzerinde aidiyet duygusunun öncül etkisini ve yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algısının yaşam tatminine olan etkisini incelemektir. Özellikle ulusal alan yazında yerel halk düzeyinde incelenmemiş olan aidiyet ve yaşam tatmini kavramları ile ilgili bulguların bu bağlamda özgün katkı sağlaması beklenmektedir.

II. Kavramsal Çerçeve

Bu çalışmada turistik bir çekim yerinde yaşayan yerel halkın aidiyet duygusunun turizmin etkilerine yönelik tutumları üzerindeki etkisi ve bu tutumların onların yaşam tatminlerine etkilerini belirlemek amaçlanmaktadır. Çalışmada turizmin etkileri ekonomik, sosyokültürel ve çevresel düzeyde hem olumlu hem de olumsuz tutumlar yönünde ele alınmıştır. Bu doğrultuda yerel halkın aidiyet duygusunun turizmin etkileri ile ilişkisi ve turizmin etkilerinin yerel halkın yaşam tatminine etkisini test etmek amacıyla Şekil 1'de yer alan model geliştirilmiştir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

A. Turizmin Etkileri

Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algılarının incelendiği çalışmalarda sıklıkla sosyal değişim kuramından yararlanıldığı görülmektedir (Vargas-Sanchez, Plaza-Mejia, ve Bueno, 2014: 582). Kurama göre genel anlamda elde edeceği ödülü değerli bulduğu takdirde bireyin bir değişim içine girme olasılığı artmaktadır. Bir diğer deyişle bireyin değişimden elde edeceği yararlar bunun için katlanacağı maliyetleri aştığı için değişim sonrası takdire değer ödüller ortaya çıkmaktadır. Bu duruma turizm endüstrisi ve yerel halk açısından bakıldığında, yerel halkın turizmden elde ettiği yararların artması bir değişim içine girmesini kolaylaştırmakta ve yaşadıkları toplum için turizmin çekim yerindeki gelişimini desteklemektedir (Nunkoo ve Gürsoy, 2012: 246). Buna karşılık yerel halk turizmin olumsuz etkilerinin olumlu etkilerinden daha fazla olduğuna inandıklarında yörede turizmin gelişimine karşı çıkmaktadır. Dolayısıyla bir çekim yerindeki turizm gelişim planları, yerel halkın turizme yönelik tutumundan dolayı başarılı olabilmekte ya da tehlikeye girebilmektedir (Yoon, Gürsoy ve Chen, 2001: 364).

Butler'in 1980 yılında ortaya koyduğu "Turizm Alanı Yaşam Döngüsü" çalışması da yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algılarının açıklanmasında başvurulan görüşlerden biridir. Yerel halk turizmin yeni başladığı dönemde olumlu ekonomik getirilerin etkisi ile turiste sempati ile yaklaşmakta ve genel anlamda turizmi olumlu olarak değerlendirmektedir. Buna karşılık zaman ilerledikçe turizmin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkileri yerel halka rahatsızlık vermeye başlamakta ve bu durum bölgedeki turizm gelişiminin durağanlaşmasına ve hatta gerilemesine neden olmaktadır. Dolayısıyla yerel halkın turizme bakış açısının, çekim yerindeki turistik gelişimde oynadığı rol gözler önüne serilmektedir (Bilim ve Özer, 2013: 1).

Bu yaklaşımlar birçok araştırmacıyı yerel halkın turizmin maliyet ve yararlarını nasıl değerlendirdiğini açıklamaya yöneltmiştir. Bu çalışmalarda turizmin etkilerinin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin olumlu ve olumsuz açıdan incelendiği görülmektedir. Yoon vd'ye (2001: 365) göre araştırmalarda turizmin ekonomik etkileri ağırlıkta olmuş ve diğer etkiler zaman içerisinde yer almaya başlamıştır. Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tutumlarının çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Örneğin turizmin olumlu ekonomik etkileri arasında çekim yerindeki iş sahalarının artması, bölgeye yapılan yatırımların artması, turizmle birlikte yerel işletmelerin daha fazla gelir elde etmesi, kişisel gelirlerdeki artış ve yaşam standartlarının gelişmesi sayılabilmektedir (Andereck, Valentine, Knopf ve Vogh, 2005; Tosun, 2002; Um ve Crompton, 1987). Buna karşılık, vergilerin, mal ve hizmet fiyatlarının artmasına bağlı olarak gelişen yaşam şartlarında oluşan pahalılık olumsuz ekonomik etkiler olarak değerlendirilmektedir (Andereck vd., 2005; Allen, Hafer, Long ve Perdue 1993). Sosyo-kültürel anlamda turizmin kültürel mirası geliştirmesi, özellikle yok olmaya doğru giden geleneklerin yeniden canlanmasını sağlaması, ve çekim yerindeki rekreasyon olanaklarını artırması yerel halk açısından olumlu tutumlar olarak değerlendirilmekle birlikte aile değerlerinde bozulmaların olabilmesi, suç oranının artması, kumar, fuhuş ve zararlı madde kullanımının yaygınlaşması, aşırı kalabalıklaşma, farklı kültürleri tanımaktan dolayı yerel halk üzerinde oluşan baskı, sıkıntı ve kısıtlama gibi durumlar ise olumsuz sosyo-kültürel etkiler olarak görülmektedir (Andereck vd, 2005; Garcia vd, 2015). Çekim

yerinde turizmin gelişmesi, zaman içerisinde insan ilişkilerinin ticarileşmesine de neden olabilmektedir. Bir diğer deyişle kültürel kimlik ve sosyal gerçeklik tehlikeye girebilmektedir (Garcia vd, 2015: 35). Turizmin olumlu çevresel etkileri noktasında bazı yazarlar doğal çevrenin korunmasına yardımcı olduğunu ileri sürmekte (Var ve Kim, 1989) ancak olumsuz çevresel etkiler yerel halk tarafından daha çok hissedilmektedir. Bunlar arasında hava, su ve gürültü olmak üzere her anlamda kirliliğin artması, doğal kaynakların ve habitatın yok olması, bitki örtüsünün ve ormanların tehlikeye girmesi ve kontrolsüz yapılaşma sayılabilmektedir (Andereck vd, 2005).

Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tutumlarının uluslararası alan yazında olduğu gibi ulusal alan yazında da uzun bir süredir araştırmacıların ilgi odağı altındadır. Bu çalışmalarda ağırlıklı olarak turizmin etkileri ile yerel halkın turizmi desteklemesi arasındaki ilişkiye odaklanıldığı görülmektedir. Çalışmalarda bu ilişkinin iki farklı şekilde olabileceğini gösteren bulgulara rastlamak mümkündür. Buna göre turizmin etkileri yerel halkın turizmi desteklemesine etki ettiği gibi, yerel halkın turizmi desteklemesinin turizmin etkilerine yönelik tutumlarını yönlendirdiğine yönelik bulgular da yer almaktadır. Buna karşılık yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algısının aidiyet (McCool ve Martin, 1997: 29) ve yaşam tatminleri (Kim vd., 2013: 529) ile ilişkisini inceleyen daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

B. Aidiyet

Aidiyet kavramının Maslow'un (1954) temel ihtiyaçlardan biri olarak benimsemesine dayandığını söylemek mümkündür. Kavrama yönelik yapılan tanımların birleştiği nokta, bireyin bir sisteme dahil olarak kendisini bu sisteme ait değerlendirmesidir (Hagerty vd, 1992: 174). Birey ve yaşadığı bölge arasındaki duygusal bağ olarak nitelendiren aidiyet, An ve Liu'ya göre (2014: 2) yerel halkın ilgisini barındıran, onaylama, sevme ve bağlanmayı da içeren bir ruh halidir. Capra ve Steindl-Rast (1991: 14) aidiyet kavramını şu şekilde açıklamaktadır: Aidiyet kavramı çift bir duyguya sahiptir. Buna göre birey 'bu bana aittir' dediğinde bir şeye sahip olduğu anlamına gelmektedir. Buna karşılık birey 'aitim' dediğinde bu bir şeye sahip olduğunu değil, bireyin bir şeyin parçası olduğunu ve samimiyetle bir şeye dahil olduğunu ifade etmektedir. Bu anlamda aidiyet bir ilişkiye, bir topluluğa, bir dine ya da tüm evrene aşkı temsil etmektedir. Dolayısıyla 'aitim' ifadesi "ben aradığım yeri buldum", "budur" ve "buradayım" anlamlarını taşımaktadır.

Aidiyet kavramı bireyin bir sistemle uyumlu olması kadar, bireyin kendisini bu sistem içinde değerli ve kabul edilmiş hissetme deneyimini de içermektedir (Hagerty ve Patusky, 1995: 9). Dolayısıyla aidiyet bireyin sosyal katılımı ve topluma entegre olma düzeyi ve modeli ile topluma karşı etkisi ve duyarlılığıdır (McCool ve Martin, 1994: 30). Birey ve yaşanılan yer arasında olumlu ve etkili bir bağ anlamına gelen aidiyet, bireyin yaşadığı yer ile yakın ilişkide bulunmasında ve bunu sürdürmesinde etkili olan özelliklerden biri olarak değerlendirilebilmektedir (Hidalgo ve Hernandez, 2001: 274). Bireyin yaşadığı toplum ve/veya çevre ile ilgili olumlu duygulara sahip olması anlamına

gelen aidiyet, düşünceler, bilgi ve inanışlar gibi bilişsel unsurların eşlik ettiği olumlu duygulardır. Örneğin yerel halk yaşadığı yerin kültürel mirasını korumak yoluyla bölgedeki deneyimlerini zenginleştirme yoluna gidebilmektedir (Anggraini, 2015: 31). Aidiyet kavramının genel anlamda komşuluk (Brown, Perkins ve Brown, 2003) ve şehir (Bonnes, Mannetti, Secchiaroli ve Tanucci, 1990) kavramları üzerine odaklandığı çalışmaları bulunmaktadır.

Aidiyet duygusu bağlamında bölgede yaşayan yerel halkın homojen özellikler gösterdiğini düşünmek hatalı değerlendirmelere neden olabilir. Farklı parametrelerin göz önünde bulundurulması gereken bu konuda örneğin Um ve Crompton (1987: 29) yerel halkın bölgedeki kalış süresi ile aidiyet duyguları arasında farklılık olabileceğine dikkat çekmektedir. Yerel halkın aidiyetinin turizmin etkilerine yönelik tutumlarında bireylerin çekim yerindeki kalış sürelerinin etkisine dikkat çeken çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Gursoy ve Rutherford, 2004; Kuvan ve Akan, 2005; Bestard ve Nadal, 2007). Buna karşılık yerel halkın kalış süresi ile turizme yönelik algısı arasında herhangi bir ilişki tespit etmeyen çalışmalar da yer almaktadır (Garcia vd, 2015: 36, Allen, vd., 1993: 32).

Alan yazında turistik çekim yerlerinde yerel halkın aidiyetinin turizmin etkilerine yönelik tutumu üzerindeki etkisinin incelendiği sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmaktadır (Jurowski vd., 1997; McCool ve Martin, 1994; Um ve Crompton, 1987; Gürsoy, Jurowski ve Uysal, 2002). Ayrıca söz konusu çalışmalarda çelişkiler bulunmaktadır. Örneğin Um ve Crompton (1987: 28) yerel halkın aidiyetinin arttıkça turizmin etkilerini daha az olumlu algıladığı sonucuna varmıştır. Jurowski (1994: 150) turizmin algılanan etkilerinden ekonomik ve sosyal etkiler ile aidiyet arasında olumlu yönde; çevresel etkiler ile olumsuz yönde bir ilişki bulmuştur. McCool ve Martin (1994: 34) ise turizmin olumlu etkileri ile yerel halkın aidiyeti arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamaktadır. Bulduğu topluma yüksek düzeyde aidiyet gösterenler turizmi olumlu bir şekilde algılamakta buna karşılık aidiyet düzeyi düşük olanlar turizme karşı daha az olumlu bir tutum sergilemektedir. Jurowski vd (1997: 8) bir diğer çalışmada önceki araştırmaya benzer şekilde aidiyet duygusuna sahip yerel halkın turizmin ekonomik ve sosyal etkilerini olumlu, çevresel etkilerini ise olumsuz bir şekilde değerlendirdiğini tespit etmiştir. Gürsoy vd. (2002: 86) aidiyet duygusuna sahip yerel halkın turizmin yararlarını olumlu bir şekilde algılayacakları, olumsuz etkileri minimize edeceklerini hipotez ettikleri çalışmalarında araştırma bulguları söz konusu hipotezleri desteklememiştir. Bir diğer deyişle yerel halkın aidiyet duygusu ile turizmin etkileri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Choi ve Murray (2010: 588) yerel halkın aidiyetinin turizmin olumlu etkilerini olumlu bir şekilde, olumsuz etkilerini de olumsuz bir şekilde algılamasına etki ettiğini ifade etmektedir. Yüksek düzeyde aidiyet gösteren yerel halk, turizmin gelişimini olumlu yönde değerlendirmektedir. Besculides vd. (2002: 303) yaşadığı toplumla güçlü bağları olan yerel halkın –düşük bağlara sahip yerel halk ile kıyaslandığında- turizmin etkileri ile daha fazla ilgilendiklerini belirlemiştir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H_{1a-b-c}: Yerel halkın aidiyet duygusu turizmin olumlu (a) ekonomik, (b) sosyokültürel, (c) çevresel etkilerine yönelik tutumunu etkilemektedir.

H_{2a-b-c}: *Yerel halkın aidiyet duygusu turizmin olumsuz (a) ekonomik, (b) sosyokültürel, (c) çevresel etkilerine yönelik tutumunu etkilemektedir.*

C. Yerel Halkın Yaşam Tatmini

Yaşam tatmini bireyin bir bütün olarak yaşamını değerlendirmesi olarak tanımlanabilmektedir (Nawjin ve Veenhoven, 2011: 3). An ve Liu'ya (2014: 10) göre toplum tatmini bireyin yaşadığı toplumdaki deneyimler, değer sistemleri ve etkileşime karşı sübjektif anlayışıdır. Alan yazında yaşam tatmininin açıklanmasında tabandan-tavana kuramından yararlandığı gözlemlenmektedir. Kurama göre yaşam tatmini, bireyin alt yaşam alanlarının tatmini ile ilgilidir. Bir hiyerarşi olarak değerlendirildiğinde bu hiyerarşinin en üst noktasında toplam yaşam tatmini yer almakta ve alt noktalardaki yaşam alanları (örneğin iş, sağlık, sosyal yaşam, aile, boş zamandan edinilen tatminler gibi) toplam yaşam tatmininin sağlanmasında etkili olmaktadır. Dolayısıyla Kim vd.'ne (2013: 529) göre sosyal yaşam, boş zaman yaşamı ve aile yaşamı gibi alt yaşam alanları yerel halkın toplam yaşam tatminine olumlu ya da olumsuz yönde katkıda bulunmakta bu durum yaşam tatminlerine dolaylı bir şekilde etki etmektedir.

Turizmin gelişimine yönelik temel hedeflerden bir tanesi de yerel halkın yaşam kalitesinin artmasıdır. Dolayısıyla yerel halkın turizmin etkilerini değerlendirirken aslında turizmin kendi kişisel yaşam alanlarına olan etkilerine odaklandığı (Alaeddinoğlu, 2007: 1) söylenebilir. Bu bağlamda turizmin çekim yerinde oluşturduğu etkilerin yerel halkın yaşam tatminine etkisini inceleyen çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Örneğin Allen vd, (1993: 31) daha fazla turist çekim yerine gelmesi sağlandığı takdirde yerel halkta yaşam kalitesinin daha fazla olacağına yönelik bir algının bulunduğunu ifade etmektedir. Robson ve Robson'a (1996) göre yerel halkın çekim yeri ile ilgili turizm planlama sürecine dahil edilmesi, yerel halk ile uyumlu ve sosyal sorumluluğa sahip bir turizmin gelişmesi açısından önemlidir. Ko ve Stewart (2002: 528) turizmin olumlu ve olumsuz etkilerinin toplum tatmini ile yakından ilişkili olduğunu belirlemiştir. Toplum tatmininin yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algı değerlendirilmesinde yararlı bir araç olacağını ifade eden yazarlar toplum tatmininin turizmin gelişiminde de etkili olacağını savunmaktadır. Çekim yerindeki ağırlayıcılar olarak yerel halkın mutluluğu olumlu bir imaj oluşturmak açısından önemlidir (Kuvan ve Akan, 2005: 691). Andereck ve Nyaupane (2011: 11) yerel halkın, turizmin yaşam tatminleri üzerinde bir etkisi olduğunu algıladıklarını ifade etmektedir. Kim vd. (2013: 537) turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin yerel halkın yaşam tatminini etkileyen alt alanlarda etkili olduğunu belirlemiştir. Buradan hareketle aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H_{3a-b-c}: *Turizmin olumlu (a) ekonomik, (b) sosyokültürel, (c) çevresel etkileri yerel halkın yaşam tatminini etkilemektedir.*

H_{4a-b-c}: *Turizmin olumsuz (a) ekonomik, (b) sosyokültürel, (c) çevresel etkileri yerel halkın yaşam tatmini etkilemektedir.*

III. Araştırma Yöntemi

Araştırma tasarımında nicel ve tımdengelimci bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırma kapsamında oluşturulan modelin test edilmesinde ihtiyaç duyulan veri, anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anket formu dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yerel halkın aidiyet duygusunu ölçmek amacıyla hazırlanan ifadeler yer almaktadır. Yerel halkın aidiyetini ölçmek amacıyla An ve Liu'nun (2014) kullandığı aidiyet ölçeği bu çalışmada kullanılmıştır. İkinci bölümde yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algılarının belirlenmesi amacıyla ifadeler yer verilmiştir. Üçüncü bölüm yerel halkın yaşam tatminini değerlendirmekle ilgili ifadeleri barındırmaktadır. Turizmin etkileri için Ko ve Stewart'ın (2002) ve yaşam tatmini için Kim vd.'nin (2013) çalışmasından yararlanılmıştır. Son bölümde ankete dahil olan katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Ankette yer alan tüm ifadeler tutum ölçeklerinden biri olan 5'li Likert Ölçeği ile değerlendirilmiştir (1= kesinlikle katılmıyorum... 5= kesinlikle katılıyorum). Ankette yer alan ifadeler önce Türkçeye çevrilmiş ve alanında uzman kişiler tarafından tekrar İngilizceye çevirmeleri sağlanarak ölçekteki dil farklılıklarından ortaya çıkabilecek sorunlar giderilmeye çalışılmıştır. Anket uygulamasına geçmeden önce 30 kişiden oluşan bir öğrenci grubuna ön test uygulaması yapılmıştır. Ön test sırasında anlaşılamayan ifadeler üzerinde küçük değişiklikler yapılarak anket uygulamasına geçilmiştir.

Kasım-Aralık 2015 döneminde Didim'de yaşayan yerel halktan veri toplanmıştır. Didim'in Apollon Tapınağı, Altinkum gibi çekici özellikleri sayesinde gerek ulusal gerekse uluslararası alanda tanınır bir çekim yeri olması Didim'in tercih edilmesinde etkili olmuştur. Didim'de yaşayan yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tutumunun önceden belirlenmemesi de örneklem seçiminde etkili olmuştur. Araştırmanın uygulanmasında üniversite öğrencilerinden yararlanılmıştır. Öğrenciler öncelikle anketin uygulanması hakkında bilgilendirilmiştir. Katılımcıların bazıları anketi kendileri doldurmayı tercih etmiş bazıları ise anketörün ifadeleri okuması ve işaretlemesi şeklinde ankete katılmıştır.

Araştırma evreni, Didim'de yaşayan yerel halkın tamamını oluşturmaktadır. Ancak yerel halkın tamamına ulaşmanın mümkün olmamasından dolayı kolayda örneklem yöntemi ile minimum örneklem büyüklüğünün 385 olmasına karar verilmiştir (Özdamar, 2003: 116). Ayrıca bu çalışmada elde edilecek verinin analizinde yapısal eşitlik modellemesi kullanılacağı için çeşitli araştırmacıların önerdiği üzere 200 ve üzeri anket elde edilmesi de dikkate alınmıştır (Kline, 2011: 12; Möbius, 2003: 247). Veri toplama süreci sonunda 432 anket formu elde edilmiştir. Anket formlarından 22 adeti yanlış veya eksik doldurma gibi nedenlerden dolayı analizlere dahil edilmemiş, dolayısıyla veri elde edilen katılımcı sayısı 410'a düşmüştür. Yapılacak analizler göz önünde bulundurularak elde edilen rakamın yeterli olduğuna karar verilmiştir. Araştırmada elde edilen verinin analizinde SPSS 18 ve AMOS 20 paket programlarından yararlanılmıştır.

Analizde öncelikli olarak veride kayıp değerlerin rastlantısal olup olmadığına ve verinin normal dağılım sergileyip sergilemediğine bakılmıştır. SPSS 18 programında yer alan explore komutu ile rastlantısal kayıp değerler giderilmiştir. Veri setinin normal

dağılım göstergesi ise basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 (Leech ve Onwuegbuzue, 2002) aralığında olması ile belirlenmiştir.

IV. Veri Analizi ve Bulgular

A. Demografik Bulgular

Araştırma katılımcılarının demografik bulgularının düzenlenmesinde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır. Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların ağırlıklı olarak erkek (%57,8), lise mezunu (%42,7) ve genç bireylerden (%32,2) oluştuğunu söylemek mümkündür. Demografik değişkenlerde yerel halkın çoğunluğunun (%71) turizm dışı bir işte çalıştığı görülmektedir. Bu durum yerel halkın turizmin etkilerini değerlendirmede daha subjektif bir bakış açısına sahip olacağı yönünde yorumlanabilir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Değişkenler

Demografik Değişkenler	n	%	
<i>Cinsiyet</i>			
	Kadın	173	42,2
	Erkek	237	57,8
<i>Eğitim</i>			
	İlköğretim	74	18
	Lise	175	42,7
	Ön lisans	90	22
	Lisans	62	15,1
	Lisansüstü	9	2,2
<i>Meslek</i>			
	Turizmle ilgili	119	29
	Turizm dışı	291	71
<i>Yaş</i>			
	18 ve altı	8	2
	19-29	132	32,2
	30-39	113	27,6
	40-49	75	18,3
	50 ve üzeri	82	20
<i>Memleket</i>			
	Didim	94	22,9
	Didim dışı	316	77,1

B.Ortak Yöntem Varyansı

Çalışmada kullanılan anketteki ifadelerin aynı zamanda ve aynı kişiler tarafından değerlendirilmiş olması sosyal bilimlerde sıklıkla görülebilen ortak varyans sorununu ortaya çıkarmaktadır. Alan yazında bu sorunun tespit edilmesi amacıyla sıklıkla Harman'ın tek faktör testinden yararlanıldığı görülmektedir. Yönteme göre çalışmada yer alan tüm ifadeler döngüsüz faktör analizinden yararlanılarak açıklayıcı faktör

analizine tabi tutulmaktadır (Podsakoff vd, 2003: 889). Analiz sonucunda tek faktörün açıklanan varyansın %50'den az olması ortak varyans sorununun olmadığını göstermektedir (Roni, 2014: 33). Bu çalışmada Harman'ın tek faktör testi açıklanan varyansın %20,76'sını açıkladığı için ortak varyans sorununun olmadığını söyleyebilir.

B. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Veri analizinin bir sonraki aşamasında çalışmada elde edilen verinin model ile uyumlu olup olmadığını test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öncelikli olarak uyum indeksleri değerlendirilmiştir. Çalışmada Hair vd. (2014: 630) ve Hu ve Bentler (1999: 27-28) tarafından önerilen uyum indeks değerleri referans olarak alınmıştır. Genel anlamda uyum indekslerinin 0,9'dan büyük ve 1 değerine yakın olması verinin kullanılabilirliğini göstermektedir. RMSEA değeri diğer uyum indekslerinden farklı olarak 0.05 değerinden küçük olduğunda mükemmel uyum elde edilmektedir. Benzer biçimde Ki kare'nin serbestlik derecesine oranının da (X^2/df) 3'ten az olması önerilmektedir. Bu bilgiler ışığında veri setine ait uyum indeks değerleri alan yazında önerilen değerler aralığında şu şekilde gerçekleşmiştir; X^2/df : 1,758, GFI: ,911; CFI: ,959; RMSEA: ,043 (Uyum iyiliği indeksi - GFI, Karşılaştırmalı uyum indeksi - CFI, Yaklaşık hataların ortalama karekökü - RMSA).

Bir sonraki aşamada araştırmadaki ifadelerin faktör yükleri incelenmiştir. Tablo 2'de de görüldüğü üzere ifadelerin faktör yüklerinin 0.50 ve üzeri değerlere sahip olması (Reisenger ve Mavondo, 2007: 47; Hair vd, 2014: 618) veri setinin önerilen model ile uyumlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Ölçüm Modeli Doğrulayıcı Faktör Analizi Yük Değerleri

İfade Kodu	Kavramlar/İfadeler	Faktör Yükleri
	<i>Olumlu Ekonomik Etkiler</i>	
OEE3	Bölgede yaşayanların yaşam standartlarına ve gelirine katkıda bulunur	,832
OEE1	Alt yapı ve yatırımı artırarak bölgenin gelişimine katkıda bulunur	,828
OEE3	İş bulma olanaklarını artırır	,823
OEE4	Genel anlamda bölgenin gelirini artırır	,810
	<i>Olumlu Sosyokültürel Etkiler</i>	
OSKE4	Kültürel ve tarihi varlıklara olan talebi artırır	,726
OSKE5	Kültürel etkinliklerin çeşitliliğini artırır	,725
OSKE3	Farklı kültürleri tanımaya sağlar	,687
	<i>Olumlu Çevresel Etkiler</i>	
OÇE4	Kamu tesislerini geliştirir (kaldırım, trafik ağı ve şehir merkezi vb.)	,842
OÇE3	Altyapıyı geliştirir (su, elektrik, telefon vb.).	,804
OÇE2	Çevre korumasını sağlayarak bölge imajına katkıda bulunur	,631
	<i>Olumsuz Ekonomik Etkiler</i>	
OZEE2	Hayat pahalılığına neden olur	,841
OZEE3	Mal ve hizmetlerin fiyatını artmasına neden olur	,838
OZEE1	Emlak fiyatlarının artmasına neden olur	,792
	<i>Olumsuz Sosyokültürel Etkiler</i>	
OZSKE3	Bölgedeki suç oranının artmasına neden olur	,803

OZSKE4	Alkol tüketimi, fuhuş gibi olayların artmasına neden olur	,770
OZSKE2	Yerel dilde bozulmalara neden olur	,716
OZSKE5	Kumar gibi yasal olmayan oyunların artmasına neden olur	,714
OZSKE1	Trafik kazalarının artmasına neden olur	,532
	Olumsuz Çevresel Etkiler	
OZÇE2	Çevrenin kirlenmesine neden olur (çöp, su, hava, gürültü kirliliği vb.)	,887
OZÇE3	Doğal çevreye zarar verir	,855
OZÇE1	Yerel eko sistemi tahrip eder	,773
	Aidiyet Duygusu	
AD4	Bu şehirden ayrılırsam üzülrüm	,789
AD3	Bu şehirle duygusal anlamda bir bağım var	,761
AD2	Bu şehirde yaşamak iyi bir çevre edinmemi sağlıyor	,745
AD1	Bu şehirde yaşamamın iyi bir seçim olduğunu düşünüyorum	,641
	Yaşam Tatmini	
YT1	Genel anlamda yaşantımdan memnunum	,866
YT2	Yaşamımı sürdürme şeklimden memnunum	,838
YT3	Başkaları ile karşılaştığımda iyi bir yaşantım olduğunu düşünüyorum	,679
<i>OEE: Olumlu Ekonomik Etki; OSKE: Olumlu Sosyokültürel Etki; OÇE: Olumlu Çevresel Etki; OZEE: Olumsuz Ekonomik Etki; OZSKE: Olumsuz Sosyokültürel Etki; OZÇE: Olumsuz Çevresel Etki; AD: Aidiyet Duygusu; YT: Yaşam Tatmini</i>		

C. Güvenilirlik ve Geçerlik

Veri setinin güvenilirliğini test etmek amacıyla birleşik güvenilirlik (CR) değerleri incelenmiştir. CR değerinin 0.60 ve üzeri değerlerde olması ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğuna işaret etmektedir (Hair, 2014: 101; Yap ve Khong, 2006: 601). Tablo 3 değerlendirildiğinde tüm boyutların 0.80 ve üzeri CR değerlerine sahip olması sonucunda güvenilirliğin sağlandığını söylemek mümkün olmaktadır.

Araştırmada yer alan ifadelerin geçerliliğinin incelenmesinde uyuşum ve ayrışım geçerlilikleri dikkate alınmıştır. Uyuşum geçerliliğinde faktörlerin AVE değerlerinin 0,50 ve üzeri değerlerde olması önerilmektedir. Ayrıca CR ve AVE değerlerinin karşılaştırılması yoluyla yapılan bir diğer değerlendirmede CR değerlerinin AVE değerlerinden yüksek olması gerekliliğine işaret edilmektedir (Hair vd, 2014: 103). Tablo 3 incelendiğinde ölçüm modelinde yer alan tüm CR değerlerinin AVE değerlerinin üzerinde olduğu ve yine AVE değerlerinin 0,50 ve üzeri değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Modelde yer alan ifadelerin ayrışım geçerliliğinin değerlendirilmesinde paylaşılan varyansın karesinin maksimum değerleri (MSV-maximum shared squared variance) ve paylaşılan varyansın karesinin ortalama değerleri (ASV-average shared squared variance) incelemeye alınmıştır. Bakk vd.'ne (2015: 6) göre MSV ve ASV değerlerinin her bir boyutun AVE (ortalama açıklanan varyans) değerlerinden küçük olması gerekmektedir. Ayrıca kavramlara ait korelasyonların AVE karekök değerinden düşük bir değere sahip olması da ayrışım geçerliliğinin belirlenmesinde dikkate alınabilecek bir diğer gösterge olarak kabul edilmektedir. (Fornell ve Larcker, 1981: 42).

Tablo 3. Güvenirlilik ve Geçerlik Göstergeleri ve Korelasyon Matrisi

	CR	AVE	MSV	ASV	Aidiyet Duygusu	Olumlu Ekonomik Etkiler	Olumlu Sosyokültürel Etkiler	Olumlu Çevresel Etkiler	Olumsuz Ekonomik Etkiler	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	Olumsuz Çevresel Etkiler	Yaşam Tatmini
Aidiyet Duygusu	,825	,542	,232	,138	,736							
Olumlu Ekonomik Etkiler	,894	,678	,425	,282	,351	,823						
Olumlu Sosyokültürel Etkiler	,756	,508	,425	,209	,335	,652	,713					
Olumlu Çevresel Etkiler	,806	,585	,367	,203	,323	,606	,566	,765				
Olumsuz Ekonomik Etkiler	,864	,679	,346	,213	-,319	-,528	-,375	-,427	,824			
Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	,836	,509	,365	,195	-,409	-,434	-,333	-,362	,476	,713		
Olumsuz Çevresel Etkiler	,877	,705	,365	,218	-,346	-,573	-,397	-,390	,465	,604	,840	
Yaşam Tatmini	,839	,638	,346	,224	,487	,512	,444	,470	-,588	-,416	-,431	,799

CR: Composite Reliability; AVE: Average Variance Extracted; MSV: Maximum Shared Squared Variance; ASV: Average Shared Squared Variance Karekök AVE değerleri koyu renkle ve diyagonal olarak verilmiştir.

E.Yapısal Eşitlik Modellemesi

Doğrulayıcı faktör analizi sonrasında yapısal eşitlik modellemesine geçilmiştir. Yapısal model ile kurgulanan model doğrultusunda oluşturulan hipotezlerin kabul ya da reddedilmesini sağlayan tahmini katsayıları elde etmek amaçlanmıştır (Chi ve Qu, 2008:

631). Bu doğrultuda ki-kare ve serbestlik dereceleri incelenmektedir. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranının (χ^2/df) 3'ten küçük olması durumunda genel uyumun kabul edilebilir olduğu sonucuna varılmıştır (Meydan ve Şeşen, 2011: 32). AMOS 20 programı ile elde edilen sonuçlara göre t değerinin (CR) 1.96'nın üstünde (Reisenger ve Mavondo, 2006: 61) tahmini katsayıların 0.05 üzerinde ve önem derecesinin 0,00-0,05 aralığında olmasına dikkat edilmiştir (Ayyıldız ve Cengiz, 2006: 70).

Tablo 4. Yapısal Model Yol Test Sonuçları

Hipotez yolu	β	S.H.	CR	p	Sonuç
H _{1a} : Aidiyet duygusu → Olumlu ekonomik etkiler	,839	,380	5,961	***	Desteklendi
H _{1b} : Aidiyet duygusu → Olumlu sosyokültürel etkiler	,698	,250	5,501	***	Desteklendi
H _{1c} : Aidiyet duygusu → Olumlu çevresel etkiler	,690	,259	5,498	***	Desteklendi
H _{2a} : Aidiyet duygusu → Olumsuz ekonomik etkiler	-,637	,339	-5,679	***	Desteklendi
H _{2b} : Aidiyet duygusu → Olumsuz sosyokültürel etkiler	-,526	,271	-5,426	***	Desteklendi
H _{2c} : Aidiyet duygusu → Olumsuz çevresel etkiler	-,671	,334	-5,913	***	Desteklendi
H _{3a} : Olumlu ekonomik etkiler → Yaşam tatmini	,776	,256	2,623	***	Desteklendi
H _{3b} : Olumlu sosyokültürel etkiler → Yaşam tatmini	,316	,171	2,193	***	Desteklendi
H _{3c} : Olumlu çevresel etkiler → Yaşam tatmini	,401	,156	,921	,433	Desteklenmedi
H _{4a} : Olumsuz ekonomik etkiler → Yaşam tatmini	-,339	,183	-2,745	***	Desteklendi
H _{4b} : Olumsuz sosyokültürel etkiler → Yaşam tatmini	,137	,180	,488	,630	Desteklenmedi
H _{4c} : Olumsuz çevresel etkiler → Yaşam tatmini	-,052	,198	-,480	,497	Desteklenmedi

β : Standardize edilmiş beta katsayısı; SH: Standart hata; CR: Critical Ratio; p: istatistiksel anlamlılık;
***: p<0,01
 χ^2/df : 2,097, GFI: ,923; CFI: ,950; RMSEA: ,052

İlk hipotezde yerel halkın aidiyet duygusunun turizmin olumlu (a) ekonomik (b) sosyokültürel ve (c) çevresel etkilerine yönelik tutumu pozitif yönde etkileyeceği önerilmektedir. Analiz sonuçlarına göre aidiyet duygusu turizmin olumlu ekonomik ($\beta=,839$; CR=5,961; p<,001) , sosyokültürel ($\beta=,698$; CR=5,501; p<,001) ve çevresel ($\beta=,690$; CR=5,498; p<,001) etkilerine yönelik tutumunda pozitif yönlü bir etkiye sahiptir. Eldeki bulgulara göre H_{1a-b-c} hipotezinin desteklendiğini söylemek mümkündür.

H_{2a-b-c} hipotezi yerel halkın aidiyet duygusunun turizmin olumsuz (a) ekonomik (b) sosyokültürel ve (c) çevresel etkilerine yönelik tutumunu etkileyeceği yönündedir. Bulgulara göre yerel halkın aidiyet duygusu turizmin olumsuz ekonomik ($\beta=-,637$; CR=-5,679; p<,001), sosyokültürel ($\beta=-,526$; CR=-5,426; p<,001) ve çevresel etkilerine ($\beta=-,671$; CR=-5,913; p<,001) yönelik tutumunu negatif yönde etkilemektedir. Bir diğer deyişle yerel halkın aidiyet duygusu turizmin olumsuz yönlerinin bertaraf edilmesinde etkilidir. Dolayısıyla H_{2a-b-c} hipotezi desteklenmiş bulunmaktadır.

Turizmin olumlu (a) ekonomik, (b) sosyokültürel ve (c) çevresel etkilerinin yerel halkın yaşam tatmini üzerindeki etkisi H_{3a-b-c} hipotezi ile test edilmektedir. Analiz sonuçlarına göre turizmin olumlu ekonomik ($\beta=,776$; CR=2,623; p<,001) ve sosyokültürel ($\beta=,316$; CR=2,193; p<,001) etkilerinin yerel halkın yaşam tatmini üzerindeki etkisi belirlenmiştir. Turizmin olumlu çevresel etkilerinin ise yerel halkın yaşam tatmini üzerinde istatistiki anlamda bir etkisi bulunmamaktadır. Bu anlamda H_{3a-b-c} hipotezinin kısmen desteklendiğini söylemek mümkündür.

H_{4a-b-c} hipotezi ile turizmin olumsuz (a) ekonomik (b) sosyokültürel ve (c) çevresel etkilerinin yerel halkın yaşam tatmini üzerindeki etkisinin test edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma bulgularına göre turizmin yalnızca olumsuz ekonomik ($\beta=-,339$; CR=-2,745; $p<,001$) etkileri yerel halkın yaşam tatmini üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Turizmin olumsuz sosyokültürel ve çevresel etkilerinin yerel halkın yaşam tatmini üzerinde bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak H_{4a-b-c} hipotezi kısmen desteklendiği söylenebilir.

V.Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma aidiyet duygusunun yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tutumunu ve bu tutumun onların yaşam tatminlerine etkisini belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Araştırma bulguları doğrultusunda yerel halkın aidiyet duygusunun onların turizmin olumlu ve olumsuz etkilerini algılamalarında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Aidiyet duygusu turizmin olumlu etkilerini pozitif yönde etkilemekte turizmin olumsuz etkilerini de negatif yönde etkilemektedir. Bir diğer deyişle yerel halkın aidiyet duygusu turizmin olumsuz etkilerinin olumlu olarak algılanmasında etkili olmaktadır. Aidiyet duygusu turizmin olumlu etkilerinden özellikle ekonomik etkilerde en fazla etkiye sahip olarak belirlenmiştir. Yerel halkın aidiyet duygusu turizmin olumsuz etkilerinden en fazla çevresel etkilerin olumlu olarak algılanmasında etkili olmaktadır. Elde edilen bulguların önceki araştırmalar ile örtüşüğünü söylemek mümkündür (Jurowski, 1994; McCool ve Martin, 1994; Jurowski vd, 1997; Choi ve Murray, 2010; Besculides vd., 2002). Bununla birlikte önceki araştırmalardan farklı olarak aidiyet duygusunun turizmin olumlu ve olumsuz tüm etkilerine yönelik tutumda bir etkisi olduğu bulgularla desteklenmiştir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu turizmin olumlu ve olumsuz etkilerinin yerel halkın yaşam tatmine etkisine yönelik olmuştur. Analiz sonuçlarına göre turizmin olumlu ekonomik ve sosyokültürel etkileri ile turizmin yalnızca olumsuz ekonomik etkileri yerel halkın yaşam tatmini üzerinde etkilidir. Buradan hareketle yerel halkın turizmin ekonomik etkilerinde olumsuzluk olması durumunda yaşam tatminlerine yansıdığını, turizmin sosyokültürel ve çevresel etkilerindeki olumsuzluklar ile ilgilenmediği söylenebilir. Araştırma hipotezlerinin kısmen desteklendiği bu bulguların önceki araştırmalar ile benzer noktalarının olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin Andereck ve Nyaupane'e göre (2011: 11) yerel halk turizmin ekonomiyi olumlu yönde etkilediğini düşünmekte ve bu durumun toplumun iyi oluşuna katkıda bulunduğuna yönelik bir tutuma sahip olmaktadır. Bununla birlikte yerel halk, suç oranının artması ve şehirleşme gibi turizmin olumsuz birtakım etkilerinin de farkında olmakla birlikte bu durumları yüksek düzeyde etki oluşturacak problemler olarak görmemektedir. Kim vd.'ne göre (2013: 529) turizmin olumlu ekonomik etkileri yerel halkın maddi refahını; sosyal etkileri toplum refahını; kültürel etkileri duygusal refahını olumlu yönde etkilemektedir. Turizmin çevresel etkileri ile yerel halkın sağlık ve güvenlik algısı arasında ise ters bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre turizmin olumlu çevresel etkileri azaldıkça yerel halkın daha sağlıklı ve güvenli bir algıya sahip olduklarını söylemek mümkün olmaktadır.

Ancak araştırmacılar yaşam tatminini etkileyen alt alanlardan yalnızca maddi ve toplumsal refah ile yerel halkın toplam yaşam tatmini arasında bir ilişki tespit etmiştir. Bir diğer deyişle turizmin ekonomik ve sosyal etkileri ile yerel halkın yaşam tatmini arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bununla birlikte turizm algısından etkilenen yaşam koşullarından oluşan tatmin ya da tatminsizliğin yerel halkın genel yaşam tatminine dikey yönde yayıldığını ifade eden yazarlar belli bir alt yaşam alanındaki tatminin yerel halkın genel yaşam tatminine etki ettiğini savunmaktadırlar.

Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algısının Butler'ın öne sürdüğü gibi çekim yerinin yaşam döngüsü ile de açıklamak mümkündür. Bu çalışmada yerel halkın turizmin olumlu etkilerini daha fazla algıladığını söylemek mümkündür. Yerel halk turizmin olumsuz etkilerinin de farkında olmakla birlikte bu durum yaşam tatminlerine etki etmemektedir. Bu değerlendirmeler ışığında Didim turizminin henüz gelişim aşamasında olduğu söylenebilir. Çünkü yerel halk turizmin olumsuz etkilerine yönelik rahatsızlığı güçlü bir biçimde hissetmemektedir.

Genel anlamda yerel halkın yaşadıkları bölgeye karşı aidiyet duygularının turizmin etkilerine yönelik tutumlarında olumlu bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Benzer şekilde turizmin olumlu ve olumsuz bazı etkileri yerel halkın yaşam tatminine etki etmektedir. Aslında yerel halkın turizmin hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin farkında olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte yerel halk, turizmin olumlu etkilerinin olumsuz sonuçları bertaraf ettiği görüşündedir. Yerel halkın yaşam tatmininin olumlu yönde seyretmesinde alt yaşam alanlarından biri olarak turizm etkili olmaktadır. Dolayısıyla turizm planlayıcılarının çekim yerinde yaşayan yerel halkın aidiyet duygularını arttırma çabalarının turizmin etkilerine yönelik tutumlarının geliştirilmesinde önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum yerel halkın yaşam tatminine olumlu yönde bir katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışmada bazı sınırlılıklardan söz edilebilir. Öncelikli olarak araştırma Didim'de yaşayan yerel halk ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla çalışmada önerilen model yalnızca bu çekim yeri için geçerlidir. Araştırma kapsamında oluşturulan modelin diğer turistik çekim yerlerinde yaşayan yerel halktan elde edilecek veri ile zenginleştirilmesi önerilmektedir. Didim'in kitle turizminin gerçekte olduğu bir çekim yeri olması araştırmanın bir diğer sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda alternatif turizm türlerinin gerçekte olduğu çekim yerlerinde de benzer çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Araştırmada yerel halkın çekim yerindeki kalış sürelerinin turizmin etkilerine yönelik algılarına ve yaşam tatminlerine olan etkisi incelenmemiştir. Bundan sonraki araştırmalarda yerel halkın kalış süresinin etkilerine bakılabilir.

Kaynaklar

- Akis, S., Peristianis, N. ve Warner, J. (1996). "Residents' Attitudes to Tourism Development: The Case of Cyprus". *Tourism Management*, 17(7), 481-494.
- Akova, O. (2006). "Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılamalarına ve Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma". *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1), 1-34.

- Alaeddinoğlu, F. (2007). "Van Halkının Turisti ve Turizmi Algılama Şekli". *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Allen, L. R., Hafer, H. R., Long, P. T. ve Perdue, R. R. (1993). "Rural Residents' Attitudes Toward Recreation and Tourism Development". *Journal of Travel Research*, 31(4), 27-33.
- An, Z. ve Liu, L. (2014). "The Influence Factors Of SNS Users' Sense Of Belonging: Theoretical Model And Empirical Test-A Cross Culture Study On SNS" PACIS 2014 Proceedings.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C. ve Vogt, C. A. (2005). "Residents' Perceptions of Community Tourism Impacts". *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056-1076.
- Andereck, K. L. ve Nyaupane, G. P. (2011). "Exploring The Nature of Tourism and Quality of Life: Perceptions Among Residents". *Journal of Travel Research*, 50, 248-260.
- Angraini, L. M. (2015). *Place attachment, place identity and tourism in Jimbaran and Kuta, Bali*. (Doktora Tezi), University of Western Sydney.
- Asanakutlu, T. (2006). "Çalışanlar İle Yöneticiler Arasında Güven Duygusunun Araştırılması: Turizm Sektöründe Bir Uygulama". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(4), 16-33.
- Ayaz, N., Artuğer, S. ve Türkmen, F. (2009). "Tarihi Zela (Zile) İlçesindeki Yerel Halkın Turizme Bakış Açılarını Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması". *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 103-124.
- Ayazlar, G. (2016). "Yerel Halkın Turizmin Etkilerine Yönelik Tutumlarını Anlamak: Yerel Halkın Bölge İmajı ve Turizme Desteği". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 2538-2547.
- Ayyıldız, H. ve Cengiz, E. (2006). "Pazarlama Modellerinin Testinde Kullanılabilecek Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) Üzerine Kavramsal Bir İnceleme". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 63-84.
- Bekk, M., Spörlee, M. ve Kruse, J. (2015). "The Benefits of Similarity Between Tourist and Destination Personality". *Journal of Travel Research*, doi: 10.1177/0047287515606813.
- Besculides, A., Lee, M. E. ve McCormick, P. J. (2002). "Residents' Perceptions of The Cultural Benefits of Tourism". *Annals of Tourism Research*, 29(2), 303-319.
- Bestard, A. B. ve Nadal, J. R. (2007). "Modelling Environmental Attitudes Toward Tourism". *Tourism Management*, 28, 688-695.
- Bezirgan, M. ve Koç, F. (2014). "Yerel Mutfakların Destinasyona Yönelik Aidiyet Oluşumuna Etkisi: Cunda Adası Örneği". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 917-928.
- Bilim, Y. ve Özer, Ö. (2013). *Yerel halk gözüyle Konya'da turizmin önemi ve ekonomik, sosyal, çevresel etkileri*. Ulusal KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu.
- Bonnes, M., Mannetti, L., Secchiaroli, G. ve Tanucci, G. (1990). "The City As A Multi-Place System: An Analysis of People-Urban Environment Transactions". *Journal of Environmental Psychology*, 10, 37-65.

- Brown, B., Perkins, D. D. ve Brown, G. (2003). "Place Attachment in A Revitalizing Neighborhood: Individual And Block Levels of Analysis". *Journal of Environmental Psychology*, 23, 259-271.
- Capra, F. ve Steindl-Rast, D. (1991). *Belonging To The Universe: Explorations On The Frontiers Of Sciene And Spirituality*, New York: Harper Collins.
- Cengiz, E. ve Kırkbir, F. (2007). "Yerel Halk Tarafından Algılanan Toplan Turizm Etkisi İle Turizm Desteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 19-37.
- Chi, C. G-Q., Qu, H. (2008). "Examining The Structural Relationships of Destination Image, Tourist Satisfaction and Destination Loyalty: An Integrated Approach". *Tourism Management*, 29, 624-636.
- Choi, H. C. ve Murray, I. (2010). "Resident Attitudes Toward Sustainable Community Tourism". *Journal of Sustainable Tourism*, 18(4), 575-594.
- Choi, S. H. (2013). "The İmpacts Of Tourism And Local Residents' Support On Tourism Development: A Case Study Of The Rural Community Of Jeongseon, Gangwon Province, South Korea". *AU-GSB e-journal*, 6(1), 73-82.
- Çalışkan, U. ve Tütüncü, Ö. (2008). *Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri Ve Kuşadası İlçesi Uygulaması*, IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Belek, Antalya.
- Doğan H., Üngüren E. (2012). "Yerel Halkın Isparta Turizmine Yönelik Görüşleri Üzerine Bir Araştırma". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17, 103-122.
- Eren, R. ve Aypek, N. (2002). "Kırsal Turizm Bölgesinde Yerel Halkın Turizmin Gelişimine Karşı Tutumları: Cumalıkızık Köyü Örneği". *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 43-47.
- Fornell, C. ve Larcker, D.F. (1981). "Evaluating Structural Equation Models With Unobservable Variables And Measurement Error". *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Garcia, F. A., Vazquez, A. B. ve Macias, R. C. (2015). "Residents' Attitudes Towards The Impacts of Tourism". *Tourism Management Perspective*, 13, 33-40.
- Gu, H. ve Ryan, C. (2008). "Place Attachment, Identity And Community Impacts of Tourism The Case of A Beijing Hotong". *Tourism Management*, 29, 637-647.
- Gürsoy, D., Jurowski, C. ve Uysal, M. (2002). "Resident Attitudes A Structural Modeling Approach". *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79-105.
- Gürsoy, D. ve Rutherford, D. G. (2004). "Host Attitudes Toward Tourism An İmproved Structural Model". *Annals of Tourism Research*, 31(3), 495-516.
- Hagerty, B. M. K., Lynch-Sauer, J., Patusky, K. L., Bouwsema, M. ve Collier, P. (1992). "Sense of Belonging: A Vital Mental Health Concept". *Archives of Psychiatric Nursing*, 6(3), 172-177.
- Hagerty, B. M. K. ve Patusky, K. L. (1995). "Developing A Measure of Sense of Belonging", *Nursing Research*, 44(1), 9-13.

- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M. ve Sarstedt, M. (2014). *A Primer On Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)*. California: Sage Publications Inc.
- Hidalgo, M. C. ve Hernandez, B. (2001). "Place Attachment: Conceptual And Empirical Questions". *Journal of Environmental Psychology*, 21, 273-281.
- Hu, L-T ve Bentler, M. P. (1999). "Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives". *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Jurowski, C. A. (1994). *The Interplay of Elements Affecting Host Community Resident Attitudes Toward Tourism: A Path Analytic Approach*, (Doktora Tezi), Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Jurowski, C., Uysal, M. ve Williams, D. R. (1997). "A Theoretical Analysis of Host Community Resident Reactions To Tourism". *Journal of Travel Research*, 36(2), 3-11.
- Jurowski, C. ve Gürsoy, D. (2004). "Distance Effects On Residents' Attitudes Toward Tourism". *Annals of Tourism Research*, 31(2), 296-312.
- Kervankıran, İ. (2011). "Afyonkarahisar İlinde Alternatif Tarım Çalışmalarına Bir Örnek: Jeotermal Seracılık". *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 382-402.
- Keskin, E. ve Çontu, M. (2011). "Mustafapaşa (Sinassos) Kasabasında Yaşayan Halkın Turizme Bakış Açısını Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması". *Aksaray Üniversitesi İİBF Fakültesi Dergisi*, 3(2), 37-55.
- Kim, K., Uysal, M. ve Sirgy, M. J. (2013). "How does tourism in a community impact the quality of life of community residents?" *Tourism Management*, 36, 527-540.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling, Third Edition*, NY: Guilford Press.
- Ko, D-W. ve Stewart, W. P. (2002). "A Structural Equation Model Of Residents' Attitudes Tourism Development". *Tourism Management*, 23, 521-530.
- Kuvan, Y. ve Akan, P. (2005). "Residents' Attitudes Toward General And Forest-Related Impacts of Tourism: The Case of Belek, Antalya". *Tourism Management*, 26, 691-706.
- Long, P. T., Perdue, R. R. ve Allen, L. (1990). "Rural Resident Tourism Perceptions And Attitudes by Community Level of Tourism". *Journal of Travel Research*, 28(3), 3-9.
- Lankford, S. V. (1994). "Attitudes And Perceptions Toward Tourism And Rural Regional Development". *Journal of Travel Research*, 32(3), 35-43.
- Leech, N.L. and A.J. Onwuegbuzie (2002). *A Call For Greater Use of Nonparametric Statistics*, Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association, Chattanooga, TN, November 6-8. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED471346.pdf>
- McCool, S. F. ve Martin, S. R. (1994). "Community Attachment And Attitudes Toward Tourism Development". *Journal of Travel Research*, 32(3), 29-34.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2011). *Yapısal Eşitlik Modellemesi Amos Uygulamaları*, Ankara: Detay Yayıncılık.

- Möbius, M (2003) .*The Use of Item Parcelling in Statistical Analyses: A Research Example*, 2nd. European Conference on Research Methodology for Business and Management, Ed. Ann Brown, ss. 247-256.
- Nawjin, J. ve Veenhoven, R. (2011) *The Effect of Leisure Activities on Life Satisfaction: The Importance of Holiday Trips*. The Human Pursuit of Well- Being, ss. 39-53.
- Nunkoo, R. ve Ramkissoon, H. (2010). “Modeling Community Support For A Proposed Integrated Resort Project”. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(2), 257-277.
- Nunkoo, R. ve Gürsoy, D. (2012). “Residents’ Support For Tourism An Identity Perspective”. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 243-268.
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Palmer, A., Koenig-Lewis, N. ve Jones, L.E.M. (2013). “The Effects Of Residents’ Social Identity And Involvement on Their Advocacy of Incoming Tourism”. *Tourism Management*, 38, 142-151.
- Podsakoff, M. P., Mackenzie, B. S., Podsakoff, P. N. ve Lee J-Y. (2003). “Common Method Biases in Behavioral Research: A Critical Review of The Literature and Recommended Remedies”. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879-903.
- Reisinger, Y. ve Mavondo, F. (2007). “Structural Equation Modeling”. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 21(4), 41-71.
- Robson, J. ve Robson, I. (1996). “From Stakeholders to Stakeholders: Critical Issues For Tourism Marketers”. *Tourism Management*, 17(7), 533-540.
- Roni, M.S. (2014). *Introduction to SPSS*, Joondalup: SOAR Centre Graduate research School Edit Cowan University
- Sağlık, E. ve Türkeri, İ. (2015). “Destinasyon İmajının ve Kişiliğinin Destinasyon Aidiyeti Üzerine Etkisi: Palandöken Kayak Merkezi Örneği”. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(1), 25-42.
- Stylidis, D., Biran, A., Sit, J. ve Szivas, E. M. (2014). “Residents’ Support For Tourism Development: The Role of Residents’ Place Image And Perceived Tourism Impacts”, *Tourism Management*, 45, 260-274.
- Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2004). “Turizmin Sosyal Etkileri ve Yerel Halkın Turiste Bakışı”. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-17.
- Toprak, L. (2015). “Mardin’de Halkın Turizm Algısı”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 201-218.
- Tosun, C. (2002). “Host Perceptions of Impacts A Comparative Tourism Study”. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 231-253.
- Türker, G. Ö. ve Türker, A. (2014). “Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılama Düzeyi Turizm Desteğini Nasıl Etkiler: Dalyan Destinasyonu Örneği” *Electronic Journal of Vocational Colleges*”, 81-98.
- Um, S. ve Crompton, J. L. (1987). “Measuring Residents’ Attachment Levels in A Host Community”. *Journal of Travel Research*, 26, 27-29.

- Vargas-Sanchez, A., Porras-Bueno, N. ve Plaza-Mejia, M. A. (2009). "Understanding Residents' Attitudes Toward The Development of Industrial Tourism in A Former Mining Community". *Journal of Travel Research*, 47(3), 373-387.
- Vargas-Sanchez, A., Porras-Bueno, N. ve Plaza-Mejia, M. A. (2014). "Residents' Attitude to Tourism and Seasonality". *Journal of Travel Research*, 53(5), 581-596.
- Um, S. ve Crompton, J. L. (1987). "Measuring Residents' Attachment Levels in A Host Community". *Journal of Travel Research*, 26(2), 27-29.
- Var, T. ve Kim, Y. (1989). *Tourism Impacts And its Control, Quality Of Life Studies in Marketing & Management*, Proceeding of the Third Quality-of-life/Marketing Conference, Virginia Polytechnic Institute & State University, 292- 302.
- Wang, S. ve Chen, J.S. (2015). "The Influence of Place Identity on Perceived Tourism Impacts". *Annals of Tourism Research*, 52, 16-28.
- Yap, B. W. ve Khong, K. W. (2006). "Examining the Effects of Customer Service Management (CSM) on Perceived Business Performance via Structural Equation Modelling". *Applied Stochastic Models in Business and Industry*, 22, 587-605.
- Yoon, Y., Gürsoy, D. ve Chen, J. S. (2001). "Validating A Tourism Development Theory With Structural Equation Modeling". *Tourism Management*, 22, 363-372.